

I.

OGLASNIK LAVANTINSKE ŠKOFIJE

Vsebina: 1. Okrožnica papeža Pija XII. »Summi Pontificatus«. — 2. Quaestiones theologiae 1940. — 3. Vprašanja za pastoralne konference 1940. — 4. Triletni in župnijski izpit v letu 1940. — 5. O poslovanju s kolki. — 6. Kolkovanje prilog k cerkvenim računom. — 7. Navodila glede opazovanja in javljanja nevarnosti v slučaju napadov sovražnih letal. — 8. Sveta olja. — 9. Cena uradnih tiskovin. — 10. Mašne intencije. — 11. Misijonske zbirke. — 12. Objave. — 13. Slostvo.

1.

Okrožnica papeža Pija XII.**»SUMMI PONTIFICATUS«**

Častitim bratom patriarhom, primasom, nadškofo in škofom in ostalim ordinarijem, ki so v miru in zvezi z apostolskim sedežem, papež Pij XII.

Častiti bratje! Pozdrav in apostolski blagoslov!

Po svojem skrivnostnem sklepu Nam je Bog, brez kakih Naših zaslug, zaupal visoko čast in težko breme papeževanja prav v letu, ko obhajamo štiridesetletnico, odkar se človeštvo posvečuje božjemu Srcu Jezusovemu, kakor je velel Naš prednik neminljivega spomina Leon XIII., ko se je prejšnje stoletje že nagibalo h koncu, na pragu svetega leta.

In prav takrat, ko smo kot novomašnik mogli reči: »Stopil bom k oltarju božjemu« — smo z veseljem, ginjenostjo in najglobljim notranjim pristankom, kot oznanilo iz nebes prejeli okrožnico »Sveto leto«. In s kako gorečim navdušenjem smo se pridružili mislim in nasvetom, katerim je posvečeno to papeževanje naročilo, ki je bilo v resnici delo Previdnosti in ki s tako ostrovidnostjo odkriva očitne znane in skrite potrebe in stiske tedanjega časa! Kako torej danes ne bi čutili globoke hvaležnosti do božje Previdnosti, ki je začetek Našega papeževanja postavila v leto, v katerem obhajamo spomin na tako lep dogodek iz prvega leta Našega duhovništva; in kako se ne bi z veseljem poslužili prilike, da se po svetih nagibih istega Našega prednika ob začetku Naše papeške službe najprej poklonimo »Kralju nad kralji in Gospodu nad gospodi« (1 Tim 6, 15; Raz 19, 16)? Ta molitev naj bo temeljni kamen vsega našega hotenja in našega upanja, našega učenja in pastirskega delovanja, pa tudi trpljenja v bridkostih in težavah, kar vse posvečamo samo širjenju Kristusovega kraljestva.

Če v luči večnosti premišljujemo zunanje dogodke in notranji razvoj zadnjih štiridesetih let in primerjamo uspehe na eni strani in pomanjkljivosti na drugi strani, nam še bolj jasno stopi pred oči, koliko svetega pomena hrani v sebi ta posvetitev človeškega rodu Kristusu Kralju, kako vzpodbuja, očiščuje, povzdiguje, krepi in brani duše, obenem pa se nam tudi pokaže, kako istočasno nad vse modro podpira skupnost vsega človeštva, jo ozdravlja in vodi k resničnemu napredku. Zdi se nam kot glasnik plemenite pobude in božje milosti — ne samo za Cerkev, ampak za

ves človeški rod, ki je brez opore in vodstva zašel s prave poti, se zakopal v svetne stvari in se v mrzličnem iskanju za njimi potapljal vedno globlje; kot glasnik človeštvu, ki se je v čimdalje večjem številu oddaljevalo od vere v Kristusa in celo od priznavanja in izpolnjevanja njegovih zapovedi; kot glasnik proti tistemu pojmovanju življenja, kateremu so zapovedi ljubezni in nauk odpovedi iz govora na gori in križa zgražanje in neumnost. Kakor je nekoč Zveličarjev predhodnik vsem, ki so Ga iskali in spraševali po Njem, zaklical: »Glej te, Jagnje božje!« (Jan 1, 29) hoteč jih opomniti, »da od narodov pričakovani« že prebiva med njimi, čeprav še neznan, tako je Kristusov namestnik vsem odpadnikom, dvomljivcem, neodločnim, ki niso marali hoditi za poveljanim Zveličarjem, ki vedno živi in deluje v svoji Cerkvi, ali pa so hodili za njim brezbrizno in malodušno, proseč in roteč jih zaklical: »Glej te, vaš kralj!« (Jan 19, 14).

Razširitev in poglobitev češčenja Srca Jezusovega, ki je ob koncu preteklega stoletja v posvetitvah človeštva nastopilo svojo zmagoslavno pot in je zlasti v po našem neposrednem predniku blažega spomina vpe-ljanem prazniku Kristusa Kralja doseglo svojo krono, je krščanskim vernikom rodilo nešteto dobrih sadov, kot »prihod voda«, ki »razveseljuje božje mesto« (Ps 45, 5). In katera doba je bila bolj potrebna teh sadov kot naša? In katero dobo je — kljub vsemu napredku strojev in zgolj zunanjih pridobitev — izmučila duhovna praznina in bridko notranje obubožanje bolj kot našo? Ali se ne nanašajo na njo preroške besede Razodetja: »Praviš: Premožen sem in bogat in ničesar ne potrebujem — pa ne veš, da si beden in pomilovanja vreden in ubog in slep in nag?« (Raz 3, 17).

Častiti bratje, ali more biti kaka dolžnost bolj nujna in bolj sveta, kot ljudem našega časa »oznanjevati nedoumljivo bogastvo Kristusovo« (Ef 3, 8). Ali more biti kaj bolj vzvišenega kot razviti prapor božjega Kralja in ga povzdigniti pred vsemi, ki so šli in še hodijo za napačnimi banderi, in jih pripeljati nazaj k zmagoslavnemu znamenju križa, ki so ga zapustili? Koga ob pogledu na tako veliko množico bratov in sester, ki so zaslepljeni po zmotah, oslabljeni po strasteh in zbegani po predsodkih, zašli od vere v pravega Boga in od zveličavnega Kristusovega evangelija, ko ga ob tem pogledu ne bi prevzelo, da jim ne bi rad in z veseljem priskočil na pomoč? Kdor koli spada v vojsko Kristusovo, bodisi kot duhovnik, bodisi kot neduhovnik, ne more biti navdušen za večjo čuječnost in odločnejšo obrambo kot tu, ko vidi, kako se trume Kristusovih sovražnikov vedno bolj množe, ko izprevidi, kako dvigajo glavo lažniva gesla, ki oživljajoče verske resnice ali taje ali jim ne puste poseči v življenje in ki bogokletno razbijajo plošče božjih zapovedi, da bi jih nadomestila s ploščami in postavami, s katerih je odstranjena sleherna sled razodetja na Sinaju, duh iz govora na gori in božji dih s križa? Kdo bi mogel brez globoke žalosti gledati, kako te zablode rode bridke sadove med tistimi, ki so se v miru in varnih dneh šteli med Kristuseve, pa — kristjani bolj po imenu kot po življenju — v dneh, ko bi bilo treba vztrajati, trpeti, boriti se in odbijati prikrita ali javna napadanja, postanejo žrtve svoje malodušnosti, omahljivosti, neodločnosti in v strahu pred žrtvami, ki jih terja krščanska vera, nimajo moči, da bi pili iz grenkega keliha Kristusu zvestih?

V teh razmerah in ob tem duševnem stanju more bližajoči se praznik Kristusa Kralja, na katerega boste, častiti bratje, prejeli to prvo Našo

okrožnico, biti dan milosti in temeljite obnove in prerojenja v duhu Kristusovega kraljestva. Naj bo to dan, v katerem bo posvetitev človeškega rodu božjemu Srcu Jezusovemu, ki naj se obhaja kar moč slovesno, zbrala pred prestolom večnega Kralja vernike vseh rodov in vseh narodnosti, da ga molijo in mu zadoščujejo in Njemu in njegovemu zakonu ljubezni in resnice obnovijo prisego zvestobe — za zdaj in vselej. Naj bo to za vernike dan milosti, v katerem se bo ogenj, ki ga je Kristus prinesel na svet, razplamtel v mogočen plamen, ki bo vedno svetlejši in vedno čistejši. Naj bo dan milosti za vse plašne, upehane, naveličane, ki so obležali, da bodo — malodušni — znova dobili moči in poguma. Naj bo dan milosti tudi za tiste, ki ali božjega Odrešenika ne poznajo ali pa so ga zapustili. Naj bo to dan, v katerem se bo iz milijonov in milijonov vernih src dvignila k nebu prošnja: »Luč, ki prihajajoča na svet razsvetljuje vsakega človeka« (Jan 1, 9), naj osvetli rešilno pot, in milost naj v nemirnih srcih zablodelih vzbudi domotožno hrepenenje po večnih dobrinah, hrepenenje, ki bo vse gnalo k Njemu, ki je bil na bridkem prestolu križa žejen tudi njihovih duš in je v koprnenju po njih tudi njim želel postati »pot, resnica in življenje« (Jan 14, 6).

Ko to prvo okrožnico Našega papeževanja s polnim zaupanjem izdajamo v znamenju Kristusa Kralja, smo popolnoma prepričani, da bodo vsi verniki to sprejeli z veselim srcem. Skušnja nas namreč uči, da stiska in preizkušnje našega časa v katoliškem občestvu budijo zavest skupnosti in nesebično povezanost bratske vzajemnosti v tako odlični meri, kot morda redko kdaj prej. V vseh, ki verujejo v Boga in hodijo za Kristusom kot svojim učnikom, se prebuja zavest skupne nevarnosti. V dneh, ko smo s trepetajočim korakom, pa polni zaupanja v Boga, stopali na prestol, ki je po smrti Našega velikega prednika ostal prazen, nam je bila ta zavest katoliške skupnosti, ki se v trdi sedanosti tako mogočno razrašča, v veliko tolažbo in oporo.

Živo se še spominjamo nešteti neznanih dokazov sinovske vdanosti Cerkvi in Kristusovemu namestniku, ki so nam prihajali ob Naši izvolitvi in kronanju, in tolikega prisrčnega slavlja in toplega sijaja, in radi se poslužujemo te prilike, da se vam, častiti bratje, in vsem udom katoliške družine, iskreno zahvalimo za ta miroljubni plebiscit, v katerem je tako odlično prišlo do izraza priznanje papeštva in neomajna zvestoba vrhovnemu pastirju. Vemo pa, da vse to slavje ni šlo Naši ubogi osebi, ampak edino in izključno najvišji službi, v katero Nas je Kristus Gospod poklical. In od prvega trenutka smo čutili vso težo velike odgovornosti, ki je združena z najvišjo, po božji previdnosti nam podeljeno oblastjo; pa veličastni in jasni dokazi edine in nerazdružljive katoliške Cerkve, ki se tem bolj strnjeno zgrinja okrog nezlomljive Petrove skale v neprebojno obzidje, čimboli raste besnost Kristusovih nasprotnikov, so nam bili v veliko tolažbo. In ta plebiscit svetovne katoliške edinosti in nadnaravnega bratstva narodov ob skupnem očetu nam je toliko bolj dragoceno poroštvo velikega upanja, čim bolj žalostne so bile materialne in duhovne okoliščine v času, ko se je to dogajalo. Ta lepi spomin Nas je tudi krepil v prvih mesecih našega papeževanja, ko smo že okusili bridkosti in težave, s katerimi je posuta pot skrivnostne neveste Kristusove po svetu.

Tudi voščila tistih, ki sicer niso udje vidne katoliške Cerkve, so nas nad vse ganila in ne moremo molče mimo njih; saj so v svoji plemenitosti in iskrenosti izrazili to, kar jih druži z nami, bodisi ljubezen do Kristusove

osebnosti bodisi vera v Boga. Vsem gre naša globoka zahvala. V vsem zaupamo v božje varstvo in vodstvo in slovesno izjavljamo, da smo prežeti ene same želje: da bi posnemali zgled dobrega Pastirja in vse pripekljali k sreči: »da bi imeli življenje in ga imeli v izobilju« (Jan 10, 10).

Zlasti pa se moramo ginjeni javno zahvaliti za vse izraze spoštovanja in vdanosti, ki smo jih prejeli od vladarjev, poglavarjev držav in javnih oblasti tistih narodov, s katerimi je Sveta Stolica v prijateljskih odnosih. V posebno radost pa nam je, da moremo v tej prvi okrožnici vsem narodom po širnem svetu med te šteti drago Italijo, rodoviten vrt vere, ki sta ga zasejala apostolska prvaka; Italijo, ki po sklenitvi Lateranske pogodbe — do katere ni prišlo brez božje previdnosti — zavzema častno mesto med državami, ki so uradno zastopane pri Apostolski Stolicy. Ta pogodba je bila srečen začetek, kot zarja mirne in bratske zveze duš v verskih zadevah in v svetni združbi, »v Italiji je obnovljen mir Kristusov«; vedno prosimo Boga, da bi v jasnih dneh tega miru oživil in krepil duha italijanskega naroda, ki je nam tako blizu in sredi katerega živimo; molimo in prosimo, da bi ta narod, tako drag našim prednikom in Nam, zvest svoji slavni katoliški preteklosti, v dragocenem božjem varstvu vedno bolj čutil resničnost psalmistovih besed »Blagor narodu, ki ima Gospoda za svojega Boga« (Ps 143, 15). Ta novi, že dolgo zaželeni pravni in duhovni red, ki ga je to nepozabno delo ustanovilo za Italijo in ves katoliški svet, se nam nikdar ni zdel tako pomemben in zedinjevalen kot takrat, ko smo z visoke lože vatikanske bazilike prvikrat povzdignili in razprostrli roke in blagoslovili Rim, sedež papeštva in Naše ljubljeno rojstno mesto, in Italijo, spravljeno s katoliško Cerkvijo, in narode vsega sveta.

* * *

Kot namestnik Njega, ki je v odločilni uri pred zastopnikom takrat najmočnejše svetne oblasti izgovoril velike besede: »Jaz sem zato rojen in sem zato prišel na svet, da spričam resnico; vsak, kdor je iz resnice, posluša moj glas« (Jan 18, 37), ne čutimo v Naši službi nobene večje dolžnosti kot tudi v našem času z apostolsko gorečnostjo spričati resnico: testimonium perhibere veritati. Ta dolžnost pa nam nujno nalaga, da razložimo in zavrnamo človeške zmote in blodnje, ker treba jih je najprej poznati, potem šele bomo mogli ponuditi zdravilni lek: »Spoznali boste resnico in resnica vas bo osvobodila« (Jan 8, 32).

V izpolnjevanju te dolžnosti pa se ne bomo dali voditi od zemskih ozirov, ne bomo se ustrašili ne nezaupanja, nasprotovanja in nerazumevanja, tudi ne bomo utihnili iz strahu, da bi nas kdo napak razumel ali napak razlagal — storili bomo svojo dolžnost vedno in vselej, prežeti tiste očetovske ljubezni, ki sama trpi, ko vidi, da sinovi trpe v boleznih, in jim nudi zdravila — po zgledu božjega Pastirja, ki je luč in obenem ljubezen: »Bomo ostali v resnici in v ljubezni« (Ef 4, 15).

Začetek vsega zla, ki vanj drvi kakor v prepad današnji čas v duhovno bedo duš in pomanjkanje čednosti, je ta nesrečni zločin, ker hočejo mnogi Kristusa Gospoda pregnati iz Njegovega kraljestva, zavračajo postavo resnice od Njega dano, in nočejo poznati zapovedi ljubezni, ki Njegovo kraljestvo kakor z nekim božjim navdihom neguje in utrjuje. In ven-

dar se morejo ljudje vrniti na pot zveličanja le, ako bodo častili Kristusa na Njegovem kraljevskem prestolu, pripoznali pravice Njegove kraljevske oblasti in ako bodo posamezniki in vsa družba zopet držali postavo krščanske pravice in ljubezni.

Ko Vam, častiti bratje, to pišemo, Nam je došla strašna novica, da se je nesrečni vojni požar, ki smo ga tako zelo skušali preprečiti, žal že razvnel. Pero skoraj zastaja, ko pomislimo na neizmerno bedo onih, ki so se do sedaj veselili v svojem družinskem krogu gotove, čeprav zmerne in skromne udobnosti. Z največjo bolestjo je napolnjeno Naše očetovsko srce, ko v duhu naprej vidimo, da ne bo nič dobrega vzrastlo iz semena sile in sovraštva, ki mu že meč reže krvave brazde. Toda, ko premišljujemo o toliko bližajočih se grozotah in se zgražamo ob misli na še hujše, ki bodo prišle, smatramo za svojo službeno dolžnost, oči in duha vseh, ki so še dobre volje, neprestano opozarjati na Njega, v katerem edinem je zveličanje človeškega rodu; na Njega, pravimo, čigar usmiljena in mogočna roka more zaustaviti to nevihto; na Njega končno, čigar resnica in ljubezen moreta razsvetliti razum in vneti voljo tako velikega števila onih, ki jih mečejo sem ter tja valovi zmot in neurejene sebičnosti in ki se že skoraj potapljajo v globočino razdora in boja; tudi te je treba pripeljati nazaj k najsvetejšemu vladarstvu Jezusa Kristusa in jih obnoviti v Njegovem duhu.

Morda je upravičeno upanje — Bog daj, da bi bilo to res — da bodo mnogi, ki so doslej slepo hodili po potih modernih zmot, ne da bi se zavedali, kako spolzka in negotova so ta tla, v tej uri največje stiske izpremenili svoje misli in nazore. Morda bodo mnogi, ki doslej niso upoštevali važnosti vzgojnega in pastirskega poslanstva Cerkve, sedaj bolj razumeli in cenili svarila Cerkve, ki so jih v navidezni trdnosti preteklih dob molče prešli.

Stiska in gorje sedanjega časa tako pričata za krščanstvo, da mora že to samo duše močnejše nagibati k resnici kot kar koli. Iz goščave zmot in krščanstvu sovražnih gibanj so pognali tako trpki in strupeni sadovi, da so ti sami njihova najtežja obsodba.

Ure takih bridkih razočaranj pa so večkrat tudi ure milosti, »m i m o h o d G o s p o d o v« (prim. 2 Moz 12, 11), ob katerem se na Odrešenikov klic »Glej, stojim pri vratih in trkam« (Raz 3, 20) odpirajo vrata, ki se sicer nikdar ne bi odprla. Bog nam je priča, s kako sočutno ljubeznijo in sveto radostjo se naše srce obrača do tistih, ki po vseh teh žalostnih izkušnjah čutijo v sebi novo, neutешljivo in rešilno hrepeneje po resnici, po pravici, po Kristusovem miru. Pa tudi do tistih, ki jih še ni osvetlila luč od zgoraj. Naše srce ne pozna drugega kot ljubezen in Naše ustnice za nje nimajo drugega kot vroče prošnje k Očetu luči, da bi v njihove brezbrizne ali Kristusu sovražne duše poslal žarek tiste luči, ki je nekoč Savla izpreobrnila v Pavla in ki je pokazala svojo skrivnostno moč tudi v najtežjih dobah Cerkve.

K celotni znanstveni razpravi zoper zmote našega časa se bomo vrnili morda kdaj pozneje, ko duhovi ne bodo toliko zavzeti od žalostnih zunanjih dogodkov; danes se omejimo le na nekatere temeljne pripombe.

Ljudje našega časa, častiti bratje, so k blodnjam preteklosti dodali še nove zmote in jih dognali tako do skrajnosti, da iz tega ne more priti drugega kot popolno razdejanje. Povsem gotovo pa je, da je prvi in najgloblji vzrok vsega gorja, ki stiska današnjo družbo, v tem, da se tako v zaseb-

nem kot družabnem življenju in v mednarodnih odnosih taji in zametuje neko splošno merilo nravnosti in poštenosti, da se zametuje in pozablja naravni zakon, ki ves temelji v Bogu, vsemogočnem stvarniku vsega in Očetu vseh, vrhovnem in neodvisnem zakonodavcu, modrem in pravičnem sodniku, ki dobro plačuje in hudo kaznuje. Kadar pa Boga ni več, se zamajejo vsi temelji nravnosti, utihne ali vsaj polagoma oslabi tudi glas naravnega zakona, ki celo nekulturne narode uči, kaj je dobro in kaj je zlo, kaj je dovoljeno, kaj ne, in jim vzdrži zavest, da bo o dobrih in zlih delih treba dajati odgovor pred vrhovnim Sodnikom.

Veste pa, častiti bratje, da se je zametavanje temeljnih osnov nravnosti v Evropi začelo z odpadom od tistega Kristusovega nauka, ki ga varuje in uči prestol svetega Petra. Evropa je v preteklih dobah rastle v tem nauku, ki ji je dajal duhovno strnjenost in je dosegla tudi tak svetni napredek, da je v marsičem postala učiteljica drugim narodom in drugim delom zemlje. Ko pa se je potem v svojo največjo nesrečo ločila od nezmotljivega učenjstva Cerkve, so mnogi od Nas ločeni bratje šli tako daleč, da so zavrgli celo osrednjo versko resnico krščanstva, božanstvo Kristusovo, in tako pospešili duhovno razkrajanje Evrope.

Ko so Kristusa križali, »se je stemnilo in je bila tema po vsej zemlji« (Mt 27, 45), pripoveduje evangelist: strašno znamenje tega, kar se je zgodilo v duhovnem oziru in se še dogaja povsod, kjer je slepa in ošabna nevera izključila Kristusa iz življenja in zlasti javnega življenja; z vero v Kristusa je padla tudi vera v Boga. Posledica tega je, da se npravne vrednote, po katerih se je prej sodilo javno in zasebno življenje, tako rekoč opustijo in toliko opevana laizacija družbe je napredovala čimdalje hitreje, trgajoč posameznika, družino in državo od blaženega in preorojevalnega vpliva božje misli in učenja Cerkve, in je tudi v pokrajine, v katerih je prej toliko stoletij lepo in jasno svetila luč krščanske civilizacije, zanesla vedno bolj tesnobna znamenja gnilega in gnilobo razširjajočega poganstva: »Ko so Kristusa križali, se je stemnilo in je bila tema« (Brev, Rom., Parasc., respons. IV.)

Morda se mnogi, ki so se oddaljili od Kristusovega nauka, niso jasno zavedali, da jih je preslepil le zunanji blesk in razkošni zvok besed, ki so tak odpad proglašale za osvoboditev od suženjstva, v katerem da so živeli prej; niso pričakovali, da bo usodna zamenjava resnice, ki daje svobodo, z zmoto, ki svobodo jemlje, rodila tako grenke sadove. Ko so odbili neskončno moder in očetovski zakon božji in vzvišeni nauk Kristusove ljubezni, pač niso premislili, da se s tem prepuščajo ubogi, omahljivi človeški modrosti: govorili so o napredku, pa so se pomikali nazaj; o povzdigi, pa so se pogrezali; o zrelosti, pa so padali v sužnost. Niso doumeli, kako prazen je vsak poskus, postaviti na mesto Kristusovega zakona kaj drugega, enakega: »postali so prazni v svojem modrovanju« (Rimlj 1, 21).

Ko pa upade vera v Boga in božjega Odrešenika, začne v dušah pojemati tudi luč npravnih načel in sesuje se edini in nenadomestljivi temelj trdnosti in tistega javnega in zasebnega reda, ki edini more države voditi k procvitu in blagostanju. Res je, tudi takrat ko je Evropo še bratsko oklepala vez krščanskih nravi in naukov, so bili neredi, prevrati in vojne, ki so jo pustošile; toda najbrž se nikoli ni tako bridko čutil obup naših dni, da bi se to moglo popraviti, ker takrat je še vedno bila živa zavest, kaj je prav in kaj ni prav, kaj je dovoljeno in kaj ne, kar vse olajšuje raz-

govor in drži strasti v nekih mejah in tako vedno omogoča časten sporazum. Današnji razdor pa nasprotno ne izvira samo iz neukročene strasti, ampak iz globoke duhovne krize, ki je izprevrgla zdrava zasebna in javna moralna načela.

* * *

Izmed mnogih zmot, ki izhajajo iz preziranja vere in njenih zapovedi kot iz zastrupljenega studenca, vas zlasti želimo, častiti bratje, opozoriti na dve, vsled katerih je mirno sožitje narodov skoro nemogoče ali vsaj kočljivo.

Prva teh pogubnih zmot je v pozabi tiste človeške medsebojne povezanosti in ljubezni, ki jo nalaga in ukazuje po eni strani skupnost izvora in enakost razumne narave vseh ljudi, naj bodo katere koli narodnosti, in po drugi strani daritev odrešenja, ki jo je Kristus v spravo za vse človeštvo na žrtveniku križa daroval večnemu Očetu.

Sveto pismo takoj na prvi strani veličastno preprosto pripoveduje, kako je Bog kot krono svojega stvarstva ustvaril človeka po svoji podobi in sličnosti (prim. 1 Moz 1, 26—27); in isto sv. pismo nas uči, da ga je obdaril z nadnaravnimi darovi in pravicami in ga namenil za neskončno in večno srečo. Dalje nam pripoveduje, kako so iz prve združitve med možem in ženo vzšli vsi ostali, kako so se namnožili v rodove in razpršili po raznih delih zemlje, kar nam pripoveduje z nedosegljivo nazornostjo in zgovornostjo. In tudi še, ko so se oddaljili od svojega Stvarnika, jih Bog ni nehal smatrati za svoje otroke, ki naj bi po njegovem usmiljenem sklepu spet bili nekoč z njim združeni v prijateljski zvezi (prim 1 Moz 12, 3).

In apostol narodov je postal glasnik te resnice, ki vse človeštvo druži v eno veliko družino, ko je Grkom oznanjal, da je Bog »ustvaril iz enega vsa človeška plemena, da prebivajo po vsej zemlji, in je odmeril in določil njih bivanju čase in meje, da bi iskali Boga« (Apd 17, 26).

Veličasten prizor, v katerem gledamo človeški rod v skupnosti skupnega izvora iz Boga: »en Bog in Oče vseh, ki je nad vsemi in po vseh in v vseh« (Ef 4, 6); v skupnosti narave, ki je v vseh enako iz telesa in neumrljive, duhovne duše; v skupnosti končnega namena in smotra na tej zemlji; v skupnosti bivališča, ki je zemlja, katere bogastev se morejo po naravnem pravu posluževati vsi, da si morejo ohraniti in razvijati življenje; v skupnosti nadnaravnega namena, ki je Bog sam, h kateremu morajo vsi težiti; v skupnosti sredstev, s katerimi morejo ta namen doseči.

In isti apostol nam stavi pred oči skupnost človeškega rodu v razmerju do Sina božjega, v katerem »je bilo ustvarjeno vse« (Kol 1, 16); v skupnosti odkupnine za vse po Kristusu, ki je po svojem svetem in najhujšem trpljenju vzpostavil prvotno, pretrgano prijateljsko zvezo z Bogom in tako postal srednik med Bogom in ljudmi: »Zakaj en Bog je, eden tudi srednik med Bogom in ljudmi, človek Kristus Jezus« (1 Tim 2, 5).

In da bi bila ta prijateljska zveza med človeštvom in Bogom čimbolj tesna in močna, je isti božji Srednik miru in odrešenja v molku zadnje večerje, preden je dokončal najvišjo daritev, izpregovoril besedo, ki veličastno odmeva skozi vsa stoletja in sredi topega in sovraštva polnega

sveta budi izredna dela ljubezni: »To je moja zapoved, da se ljubite med seboj, kakor sem vas jaz ljubil« (Jan 15, 12).

Na teh nadnaravnih resnicah slone globoki temelji in najmočnejše vezi skupnosti, ki jih je utrdila ljubezen Boga in božjega Odrešenika, od katerega smo vsi prejeli zveličanje: »da se zida telo Kristusovo, dokler vsi ne dospemo do edinosti vere in spoznanja božjega Sina, do popolnega moža, do mere polne starosti Kristusove« (Ef 4, 12—13).

V luči te pravne in dejanske skupnosti vsega človeštva posamezniki niso zloženi in se ne dotikajo drug drugega kot zrna peska, ampak so nujno združeni med seboj v živih in skladnih odnosih, ki so v izpremenljivosti časov kaj mnogoteri, pa vedno v skladu s končnim naravnim in nadnaravnim smotrom.

In rodovi se v različnih okoliščinah in razmerah niso razvili do razlik zato, da bi krhali skupnost človeškega rodu, ampak da bi drug drugemu dajali delež svojih posebnih odlik in da bi človeško skupnost bogatili in zaljšali z bratskim izmenjavanjem dobrin, kar pa je možno in v prid samo takrat, ako vse sinove istega Očeta in vse po isti božji krvi odrešene družijo vzajemna ljubezen in živo sočutje.

Cerkev Kristusova, nad vse zvesta varuhinja božje modrosti, ne more in ne namerava načenjati vprašanja o značilnostih posameznih narodov, še manj, da bi jih podcenjevala; vsak narod jih z vso gorečnostjo in razumljivim ponosom varuje kot dragoceno dediščino. Cerkev gleda nadnaravno skupnost v vseobči ljubezni v besedi in dejanju, ne zgolj zunanjo in površno enoličnost, ki slabi. Vsa prizadevanja, ki služijo pametnemu in urejenemu razvoju posebnosti vsakega naroda, Cerkev z veseljem pozdravlja in jih spremlja s svojimi materinskimi voščili, da le niso v opreki z dolžnostmi, ki jih ima človeštvo po svojem skupnem izvoru in namenu. Cerkev je s svojim misijonskim delovanjem že ponovno dokazala, da so ta načela njenemu vesoljnemu apostolatu zvezda vodnica. Nešteti misijonarji so se že požrtvovalno in z ljubeznijo posvetili raznolikim kulturam in se poglobili vanje, da bi le duševne sile pripadajočega naroda pripravili za sprejem Kristusovega evangelija. Vse, kar v takih navadah in običajih ni v ne-razdružljivi zvezi z verskimi zmotami, Cerkev rada prizna in, kolikor more, tudi varuje in pospešuje. Po teh načelih je Naš neposredni prednik svetega in častitljivega spomina v tem izredno kočljivem vprašanju prišel do plemenitih odločitev, ki so njegovi daljnovidnosti in apostolski gorečnosti prekrasen spomenik. Ali naj vam, častiti bratje, izrecno naglašamo, da hočemo brez oklevanja hoditi isto pot?

Vsi, ki stopajo v Cerkev, naj bodo kakršnega koli rodu in jezika, naj vedo, da imajo v božji hiši, kjer vlada Kristusov zakon in njegov mir, enake sinovske pravice. Po teh načelih enakosti Cerkev posveča veliko skrb vzgoji domačega duhovništva in da postopoma pomnoži število domačih škofov. Da bi temu Našemu pojmovanju dali tudi zunanjega izraza, smo izbrali bližajoči se praznik Kristusa Kralja, da na ta dan na grobu apostolskih prvakov povzdignemo v škofovo dostojanstvo dvanajst zastopnikov najrazličnejših narodnosti in rodov. Sredi tolikih nasprotij, ki trgajo in razganjajo družino človeštva, naj bi ta Naš korak služil v slovesen dokaz vsem Našim po svetu razkropljenim sinovom, da duh, nauk in dela Cerkve nikdar ne morejo biti drugačna kot nauk apostola narodov, ki je učil: »Oblecite novega človeka, ki se obnavlja k spo-

znanju, po podobi njega, ki ga je ustvaril; tukaj ni več ne Grka ne Juda, ni obrezanega ne neobrezanega, ni divjaka ne Scita, ne sužnja ne svobodnega, ampak je vse in v vsem Kristus» (Kol 3, 10—11).

Zavest vesoljnega bratstva, kakor jo uči in goji krščanstvo, nikakor ne nasprotuje ljubezni do lastne domovine in ponosu na njeno slavno preteklost, tudi ne ovira njenega napredka in ne slabi njenih upravičenih zahtev, saj prav krščanstvo uči, da je v delih ljubezni od Boga samega postavljen red, da moramo bolj ljubiti tiste, s katerimi nas družijo posebne vezi, in tem pred vsemi pomagati. Sam božji Učenik nam je dal zgled, kako je treba domačo zemljo bolj ceniti, ko je jokal nad bližnjim razdejanjem svetega mesta. Toda domoljubje ne sme zapirati srca pred vseobčo krščansko ljubeznijo, ki vidi tudi druge in blagor drugih v prijazni milostivosti.

To je tisti čudoviti nauk o ljubezni in miru, ki je toliko doprinesel za napredek kulture in vere. Glasniki, ki so ga, prežeti nadnaravne ljubezni, oznanjali, niso samo rahljali zemljo in zdravili bolezni, ampak so predvsem blažili in oblikovali življenje in ga dvigali k božjim višavam in ga povzdignili prav do vrhov svetosti, od koder se vse vidi v božji luči; gradili so spomenike in svetišča, ki še danes kažejo, do kakšnih sinjih višin se more povzpeti krščanski genij, še bolj pa so v ljudeh, učenih in preprostih, močnejših in slabotnih, gradili žive templje božje in mladike iste trte, ki je Kristus; ohranili so prihodnjim rodovom zaklade davne umetnosti in modrosti, predvsem pa so jim odprli neprecenljive zaklade večne modrosti, ki bratsko družijo in sklepa ljudi v nadnaravno občestvo.

* * *

Častiti bratje, če je pozaba medsebojne ljubezni, ki edina more pogasiti požar sovraštva, zgladiti spore in nasprotja in tako utrditi mir, za složno sožitje narodov vir največjih nesreč, ni narodom v vsej človeški družini kakršnega koli rodu nič manj pogubna zmota, ki svetno oblast razrešuje vsakega ozira in odvisnosti od Najvišjega, iz katerega kot iz prapočela in vrhovnega gospodarja izhaja posameznik in človeška družba; in ki svetno oblast odvezuje vsake vezi na kakršen koli višji zakon, ki kot iz pravrela izhaja od Boga, dajoč ji neomejeno svobodo in prepuščajoč jo samovolji in nestalni sodbi, ki se ravna le po zahtevah in koristih posameznega primera. Ko je tako zavržena božja veljava in božja postava, si svetna oblast v neizogibni posledici prilašča vrhovne, nobenemu zakonu podvržene pravice, ki pritičejo samo Stvarniku samemu; postavi se na Njegovu mestu in povzdigne državo ali skupnost za najvišji smoter življenja, za vrhovni vidik navnega in pravnega reda in tako odpravi vsak priziv na naravna načela ali krščansko vest.

Seveda pa si nočemo prikrivati, da se vplivi zmotnih načel k sreči ne pokažejo takoj v vsej svoji daljnosežnosti, v glavnem zato ne, ker je krščanski duh, v katerem so zrastle narodi, še vedno globoko vkoreninjen v srcih, čeprav večkrat nezavedno. Kljub temu pa ne smemo pozabiti, da je vsak družabni red, ki sloni na človeških postavah, ki črpa svoje nagibe zgolj iz zemskega in oslanja svojo moč samo na zunanja sredstva, bistveno pomanjkljiv.

Kjer so zatajili odvisnost človeškega prava od božjega, kjer se ni moglo obrniti drugam kot na nestalna pravila zgolj zemske oblasti, kjer

vlada samovolja, ki jo usmerja in omejuje le koristnost, tam čisto zanesljivo tudi človeško pravo v najodločilnejših trenutkih izgubi moralno moč in ker te ni, v takih trenutkih ni več priznano in ne more terjati žrtev.

Res je, da tudi oblast, ki sloni na takih trhljih in krhkih podstavah, v kakih ugodnih okoliščinah more kdaj doseči zunanje uspehe, da površen opazovalec strmi nad njimi; toda pride čas, ko udari neizprosni zakon in se podere vse, kar je stalo na očitnem ali prikitem prepadu med svetnim, zgolj zunanjim uspehom in notranjo silo nravi in poštenja. Ta prepad pa zazija vedno, kadar svetna oblast ne prizna ali zavrže gospodstvo vrhovnega Zakonodavca, ki je dal vladarjem oblast, pa ji je določil tudi meje.

Tudi svetna oblast je po volji Stvarnika (kakor modro uči Naš veliki prednik Leon XIII. v okrožnici »*I m m o r t a l e D e i*«), da ureja družabno življenje po določitih nekega reda, ki je v splošnih načelih neizpremenljiv, da človeku v tem življenju olajšuje pot do telesne, razumske in nравne popolnosti in da mu pomaga doseči nadnaravni namen.

Vzvišena pravica in poslanstvo države je torej, da podpira in uravnava zasebno in posamezno delavnost v narodnem življenju, da vse skladno usmerja v splošno blaginjo; o tej pa ne morejo odločati svojevoljni pojmi, tudi se konec koncev ne more meriti po materialnem uspehu družbe, ampak po skladnem razvoju in naravni izpopolnitvi človeka, kateremu je Stvarnik družbo namenil kot sredstvo.

Gledati državo kot smoter in namen, kateremu se mora vse podrediti in mu služiti, pa je resnični in trajni blaginji narodov le v škodo. Do tega pa pride, bodisi da država dobi tako neomejeno oblast na zahtevo naroda, rodu, ali družabnega razreda, bodisi da si jo država sama prilasti kot neodvisen gospodar, ne da bi ji jo kdo izročil.

Če pa država sama prevzame in si prisvoji zasebne pobude, morejo te, v kvar tudi javni blaginji, utrpeti škodo, ker jih kot takšne vodijo zapletena in mnogovrstna notranja pravila, ki jim omogočajo dosego lastnih namenov. Tako jih namreč država iztrga iz njih naravnega področja, kjer zasebniki nosijo odgovornost za nje.

Tudi družina, prva in bistvena celica družbe, je po tem pojmovanju v nevarnosti, da bi jo gledali le pod vidikom narodne moči in da se pozabi, da je človek in družina po naravi pred državo in da je Stvarnik obema dal sredstva in pravice in jima določil njuno poslanstvo, primerno njunim naravnim potrebam.

Tudi vzgoja novega rodu po teh nazorih ne more voditi k uravnovešenemu, skladnemu razvoju telesnih in duševnih sil, ampak k enostranskemu oblikovanju tistih civilnih čednosti, ki so po splošni sodbi potrebne za dosego javnih uspehov; tiste čednosti pa, ki dajo družbi dih plemenitosti, medsebojnega spoštovanja in človekljuba, bi ostale zanemarjene, češ, da zatirajo polet mladine.

V pretresljivi jasnosti nam stopajo pred oči nevarnosti, ki se jih bojimo, da bodo prišle nad ta in prihodnji rod zaradi preziranja, zmanjševanja in postopnega okrnjevanja pravic družine. Zato hočemo biti zvest branitelj teh pravic, v polni zavesti, da nam to dolžnost nalaga Naša apostolska služba. Nihče stisk našega časa, bodisi zunanjih bodisi notranjih, materialnih ali duhovnih z vsemi neštetimi udarci tako bridko ne čuti kot majhna in vzvišena celica družine. Tega trdega življenja, krutega bremena revščine, rastočega pomanjkanja in vsakdanjega utrgovanja, kakršnega ni

okušala nobena doba pred nami, kateremu pa niti ni mogoče uvideti pravega razloga in stvarne potrebe, v resnici ni mogoče več prenašati brez poguma, z eno besedo, brez občudovanja vrednega junaštva. Kdor ima kot dušni pastir priliko gledati v duše, pozna tihe solze mater in topo žalost tolikih očetov, neštete bridkosti, o katerih ne govori in ne more govoriti nobena statistika, in z zaskrbljenim obrazom vidi, kako se to trpljenje kopiči čimdalje bolj, in čuti, da uničevalne in razdiralne sile preže v ozadju in čakajo, da izrabijo to trpljenje v svoje temne namene. Nihče, ki gleda z odprtimi očmi, ne more v takih izrednih razmerah, ki danes vladajo po svetu, državi odrekati primeroma širših, izjemnih pravic, da bi mogla narodu priskočiti na pomoč. Toda od Boga postavljeni moralni red tudi v takih okoliščinah zahteva, da se toliko bolj resno in vestno in pod vidikom obče blaginje premotri vprašanje dovoljenosti in stvarne upravičenosti takih izrednih ukrepov.

Na vsak način pa, kolikor težje žrtve zahteva država od posameznikov in družin, toliko bolj svete in nedotakljive morajo biti pravice vesti. Država more zahtevati blago in kri, nikdar pa ne duše, ki jo je Bog odrešil. Naloge, ki jo je Bog zaupal staršem, da skrbe za telesni in duhovni blagor svojih otrok in da lepo rastejo v verskem duhu, te naloge jim nihče ne more odvzeti, to bi bila strašna krivica.

Gotovo pa mora ta vzgoja gledati tudi na to, da bo mladina kdaj znala razumno, zavestno in s ponosom izpolnjevati tiste dolžnosti plemenitega domoljubja, ki priznava zemski domovini vso dolžno mero ljubezni, vdanosti in sodelovanja.

Po drugi strani pa bi bila vzgoja, ki pozablja ali, še huje, namenoma noče voditi mladine k nadzemski domovini, krivica zoper mladino samo, krivica zoper neomajne dolžnosti in pravice krščanske družine; taka vzgoja je zašla in tudi zaradi naroda in države bi jo bilo treba vrniti na pravo pot. Tistim, ki ne nosijo odgovornosti, bi se taka vzgoja morda zdela kot vir sile in poleta; v resnici pa bi bilo uprav nasprotno, žalostne posledice bi to izkazale. Žalitev »Kralja nad kralji in Gospoda nad gospodi« (1 Tim, 6, 15; Raz 19, 16), ki ga zagreši brezbarvna ali krščanskemu duhu protivna vzgoja, preobrnitev tistega »pustite otročičem, naj prihajajo k meni« (Mr 10, 14) bi prinesla najbolj trpke sadove. Država pa, ki razbremeni razboljena in ranjena srca krščanskih očetov in mater skrbi in jim vzpostavi njihove pravice, s tem samo pospešuje svoj lastni notranji mir in si polaga temelje za srečno bodočnost. Duše otrok, ki jih Bog daje staršem in je pri krstu Kristus položil na nje svojo kraljevsko roko, so sveti zaklad, ki ga božja ljubezen nad vse silno varuje. Isti Kristus, ki je dejal, »pustite otročiče, naj prihajajo k meni«, je tudi — kljub svojemu usmiljenju in dobroti — zagrozil strašno gorje vsemu, ki pohujšujejo njemu najljubše. Katero pohujšanje pa je za rodove bolj pogubno in bolj trdovratno kot vzgoja mladine, ki vodi stran od Kristusa, »resnice, poti in življenja« in slednjič pripelje do očitnega ali prikritega odpada od Kristusa? Ta Kristus, od katerega so pehali in še pehajo mlade rodove, pa je isti, ki je od svojega večnega Očeta prejel vso oblast v nebesih in na zemlji. On ima v svoji mogočni roki usodo držav, ljudstev in narodov. On skrajšuje in podaljšuje življenje, On daje in zadržuje rast, uspeh in veličino. Od vsega, kar je na zemlji, samo duša ne pozna smrti. Vsaka vzgoja, ki ne prizna in ne čišla svetih vezi krščanske družine, ki jih brani sveta božja postava, in jih razdira, vzgoja, ki zapira

mladini pot do Kristusa, da ne bi »veselo zajemala vode iz studencev Zveličarjevih« (Iz 12, 3), ki odpad od Kristusa in Cerkve povzdiguje v znamenje zvestobe do naroda ali določenega družabnega razreda, vsaka taka vzgoja si sama sebi piše sodbo in prišel bo čas, ko bo bridko občutila resničnost prerokove napovedi: »Vsi, ki gredo od Tebe, bodo zapisani na tla« (Jer 17, 13).

* * *

Zmotni nazori, ki priznavajo državi neomejeno oblast, niso, častiti bratje, pogubni samo za notranje življenje narodov, za njihov napredek in za pospeševanje njihove blaginje, ampak škodujejo tudi razmerju naroda do naroda; ker pretrgajo skupnost nadnaravne družbe, izpodmaknejo pravo narodov tla in mu vzamejo veljavo, odpro pot kršitvam z ene in z druge strani in tako otežkočajo medsebojno razumevanje in mirno sožitje.

Človeški rod pa, kakor koli je že po naravnem, od Boga danem redu razdeljen v družabne skupine, narode ali države, ki so vse druga od druge glede njihove notranje organizacije neodvisne, ga vendar vzajemne npravne in pravne vezi družijo v veliko občestvo narodov, ki je naravnano v dobro vseh in urejeno po posebnih zakonih, ki varujejo skupnost in pospešujejo napredek.

Pač ne bo nikogar, ki bi ne videl, kako je ta od nikoder odvisna oblast države v očitnem nasprotju z notranjim, naravnim zakonom; tudi je očitno, da ta nazor vse zakonito urejene zadeve, ki vežejo narode drugega na drugega, brez odgovornosti prepušča sodbi oblastnikov in tako onemogoča pravo edinost in uspešno medsebojno sodelovanje.

Zato, častiti bratje, je neobhodno potrebno, da narodi za svoje skladne in trajne medsebojne stike in plodonosne zveze priznavajo in izpolnjujejo tista načela naravnega mednarodnega prava, ki urejajo njihov reden potek in učinkovanje. Ta načela pa zahtevajo, da se na obe strani spoštuje pravica do neodvisnosti in do življenja in do proste poti k napredku; dalje zahtevajo, da se pogodbe, ki so bile sklenjene in potrjene po določenih mednarodnega prava, točno izpolnjujejo.

Ni pa dvoma, da je prvi in nepogrešljivi pogoj vsakega mirnega sožitja med narodi in duša pravnih odnosov — medsebojno zaupanje, obojestransko pričakovanje in prepričanje, da bo dana beseda obveljala, ker sta obe strani spoznali, da je »modrost božja kot orožje« (Prid 9, 18) in sta — ako bi nastale kake zakasnitve, ovire, izpremembe ali spori, kar se more zgoditi ne vedno iz hudobije, ampak tudi zaradi izpremenjenih razmer in resnično nasprotujočih si koristi — pripravljeni pogovoriti se in se ne zateči k sili ali k grožnjam s silo.

Odtrgati mednarodno pravo s sidra božjega prava in ga dati prosto na razpolago državam — to ni nič drugega kot oropati ga njegovih odlik in moči in ga prepustiti nepreračunljivi zasebni in javni želji po dobičku; za vsem tem pa se skriva naklep, uveljaviti svoje pravice in zopervati pravicam drugih.

Res pa je tudi, da po preteku časa ali vsled popolnoma izpremenjenih razmer, česar pa ob sklepanju nihče ni videl vnaprej niti ni mogel videti, kaka pogodba ali kako njeno določilo more postati za enega izmed pogodbenikov krivična ali le preveč težka, ali se vsaj zdi, da je taka, ali pa ne služi več namenu. Ako se kaj takega pripeti, pač ni dvoma, da se je treba

takoj iskreno pogovoriti in pogodbo ali prenarediti ali pa jo nadomestiti z drugo. Že vnaprej smatrati pogodbo za nekaj plehkkega in neresnega ali si molče pridržati možnost enostransko jo kršiti, kadar bo kazalo — to pa bi zamorilo vsako medsebojno zaupanje med državami. In tako se izpodkoplje naravni red in zazijajo nepremostljivi prepadi, ki ločijo narode in ljudstva.

Danes, častiti bratje, že vsi z grozo gledajo strašno zmešnjavo hudega, v katero so privedle označene zmote in kar se je iz njih rodilo. Padle so drzne sanje o neomejenem napredku in kdor se še ni ovedel, ga drami iz omotičnosti bridka sedanost z besedami preroka: »Gluhi, poslušajte, slepi, glejte« (Iz 42, 18). Kar je bilo na zunaj videti kot red, ni bilo drugega kot grozeči prevrat: zmes moralnih pravil, ki pa so se odtrgala od dostojanstva božjega zakona in so okužila vsa polja človeške delavnosti. Toda pustimo preteklost in obrnimo pogled proti bodočnosti, ki bo prinesla — kakor obljubljajo tisti, ki imajo v rokah usodo narodov — nov red, ki bo slonel na pravici in blagostanju, da se le poležejo sedanji krvavi spopadi. Ali pa bo ta bodočnost v resnici kaj drugačna, ali bo predvsem boljša? Ali bo novi mir in novi mednarodni red po koncu te vojne, prežet pravice do vseh, ali bo dihal iz njega tisti duh, ki daje svobodo in pomirjenje, ali pa bo žalostna ponovitev starih in novih zmot? Pričakovati popolne preusmeritve zgolj od vojne in od njenega končnega izida, je prazno, skušnja tako uči. Dan zmaže je za tistega, ki je uspel, dan veselja; hkrati pa je tudi dan preizkušnje, ko se angel pravice bori z zlim duhom sile; srce zmagovalca kaj rado zakrknje; usmerjenost in naprej gledajoča modrost sta mu slabost; naval ljudskih strasti, ki ga žene spomin na prestano trpljenje in žrtve, večkrat vzame oči tudi odgovornim in ne slišijo svarilnega klica človeštva in pravice, ki ga prevpije in zamori nečloveški: gorje premaganim. Nevarno je, da sklepi in odločitve, ki pridejo iz takega razpoloženja, niso drugega kot s pravico pokrita krivica.

Ne, častiti bratje, rešitve narodom ni od zunanjih sredstev, od meča, ki more staviti pogoje miru, ne more pa ustanoviti miru. Sile in moči, ki bodo prenovile obličje zemlje, morajo vznikniti iz notranjosti, iz duha. Novi svetovni red in red narodnega in mednarodnega življenja — ko bodo potihnile sedanje žalostne in okrutne borbe — ne sme več sloneti na nezanesljivem pesku izpremenljivih in prehodnih pravil, ki so prepuščena sodbi skupnega in posameznega samoljubja, ampak mora biti oprt na nemomajni temelj, na nezlomljivo skalo naravnega prava in božjega razodetja. Od tod naj tudi človeški zakonodavec zajema tistega duha ravnovesja in oster čut moralne odgovornosti; ako namreč tega ni, se kaj lahko zgreši meja med zakonito rabo in zlorabo oblasti. Samo na ta način bodo njegove odločitve notranje trdne, plemenite in dostojanstvene in bodo imele tudi versko jamstvo in ne bodo orodje samoljubja in strasti. Kakor je res, da trpljenje, ki stiska današnje človeštvo, izvira deloma tudi od neuravnovešenega gospodarstva in borbe za bolj pravično razdelitev dobrin, ki jih je Bog dal človeku za življenje in napredek; še bolj res pa je, da je korenika tega zla mnogo globlja in sega na polje verovanja in moralnega pojmovanja; v postopnem odpadu narodov od celotnega nauka in vere, navad in nravi, ki jih je nekdanj neutrudno in radodarno gojila in pospeševala katoliška Cerkev, se je tudi teh temeljev lotila trohnoba; zato mora biti nova vzgoja človeštva predvsem duhovna in verska, da bo rodila kaj sa-

dov; izhajati mora tedaj od Kristusa kot iz svojega nepogrešljivega temelja, polna pravice in kronana z ljubeznijo.

Dopolniti to delo prerojenja je bistvena in materinska naloga Cerkev, ki prilagodi svoja sredstva novim razmeram in novim potrebam človeškega rodu primerno. Oznanjevanje evangelija, kakor ji je naročil njen božji Ustanovitelj, ki vernikom kliče v spomin resnico, pravico in ljubezen, in prizadevanje, da te čednosti v dušah poženejo globoke korenine — to je najbolj vzvišeno in najbolj plodovito delo za pravi mir. To veličastno poslanstvo bi pač moralo dvigniti srca vseh, ki so vojskujoča se Cerkev. Pri-družiti se delu za razširitev božjega kraljestva, ki se v vsaki dobi razvija na svoj način, s svojimi sredstvi, v mnogovrstnih in težkih bojih — to pa je zapoved, ki veže vsakogar, kogar je božja milost iztrgala iz suženjstva sa-tanovega in je bil v krstu poklican v božje kraljestvo. In če pripadnost k temu kraljestvu in življenje v njegovem duhu in delo za njegovo rast, da bi bil njegovih blagodati deležen tudi tisti del človeštva, ki jih doslej še ne pozna — če vse to danes pomeni, da je treba premagovati hude ovire in velike težkoče, ki jih je toliko in takšnih kot še nikoli, vsled tega ver-niki še niso odvezani dolžnosti, da z jasnim čelom in neustrašeno izpo-vedujejo svojo vero; nasprotno to naj jih izpodbuja, da trdno vztrajajo v boju, tudi za ceno najtežjih žrtev. Kdor živi iz Kristusovega duha, ga tež-koče ne bodo zlomile, ampak bo popolnoma zaupal v Boga in voljno pre-našal vse nadloge. Ne bo se izmikal bridkostim in težavam časa, ampak jim bo šel naproti, vedno pripravljen pomagati z ljubeznijo, ki je močnejša kot smrt, ki ne beži pred žrtvami, ki v nobenem viharju ne ugasne.

Ponižno in iz vsega srca pa se dan za dnem Bogu zahvaljujemo za ve-liko tolažbo in neizmerno veselje, ki smo ga deležni, ko moremo, častiti bratje, po vseh deželah katoliškega sveta opazovati očitna znamenja duha, ki odločno in pogumno sprejema silne naloge naše dobe, ki v plemenitem in neumornem delu za lastno popolnost — kar je prvo in poglavitno — deluje tudi apostolsko za razširjenje božjega kraljestva. Iz Evharističnih kongresov, ki so jih Naši predniki podpirali z vso ljubeznijo in skrbnostjo, in iz sodelovanja laikov, ki jim Katoliška akcija vliva živo zavest njihovega visokega poslanstva, pritekajo tako bujni studenci milosti in moči, da jih v današnjih časih, ko so grožnje vsak dan bolj težke in so potrebe v trdem boju krščanstva s protikrščanstvom vsak dan večje, nikdar ne moremo preceniti.

Ko moramo z žalostjo v srcu opazovati, kako duhovnikov v primeri z njihovimi nalogami primanjkuje, ko vidimo, da se tudi danes še uresničuje Odrešenikova beseda: »Že te v je velika, delavcev pa malo« (Mt 9, 37; Lk 10, 2), se nam sodelovanje številnih, gorečih in navdušenih laikov v hierarhičnem apostolatu prikaže v pravi luči kot predragocena pomoč v delu duhovnikov in obljublja tako mogočen razvoj, da upravičuje najlepše nade. Prošnja Cerkev, naj Gospod žetve »pošlje delavcev na svojo žetev« (Mt 9, 38; Lk 10, 2), je bila uslišana prav kakor za-hteva nujnost našega časa, da se namreč blagodejno nadomestuje in dopol-nuje delo preobremenjene in večkrat ovirane duhovščine. Strnjene vrste mož in žena, mladeničev in mladenk se po naročilu vrhovnega pastirja in po navodilih svojih škofov z vsem ognjem svojih duš posve-čajo apostolskemu delu, da bi pripeljali nazaj h Kristusu vse množice, ki so Ga zapustile. Naj jim gre v tem za Cerkev in človeštvo tako odlo-

čilnem trenutku Naš očetovski blagoslov, Naša prisrčna zahvala in izrazi Našega — upanja. Ti v resnici s svojim življenjem in s svojimi deli hodijo za praporom Kristusa Kralja in morejo reči s psalmistom: »P r e d K r a l j a p o l a g a m s v o j a d e l a« (Ps 44, 2). »Pridi k nam Tvoje kraljestvo« ni samo vroča želja njihovih prošelj, ampak tudi zvezda vodnica njihovega delovanja. V vseh družabnih razredih, v vseh slojih, v vseh družbah odkriva to sodelovanje laika z duhovništvom dragocene moči, ki jim je zupana visoka naloga, da si plemenita in zvesta srca vzvišenejše in tolažilnejše ne morejo želeti. To apostolsko delo v smislu Cerkve laika nekako posvečuje v »služabnika Kristusovega«, kakor lepo razlaga sv. Avguštin: O bratje, kadar slišite Gospodov glas: Kjer sem jaz, tam naj bo tudi moj služabnik — si pod tem ne mislite samo škofov in duhovnikov. Tudi vi morate biti vsak v svojem služabniki Kristusovi, z lepim življenjem, z deli usmiljenja, z oznanjevanjem njegovega imena in njegovega nauka komur koli morete, da bo vsak družinski oče spoznal, da tudi v tem imenu dolguje svoji družini očetovsko ljubezen. Zaradi Kristusa in večnega življenja naj vse svoje opominja, uči, vzpodbuja in svari, jim izkazuje dobre in jih navaja k redu. Tako bo v svoji hiši izpolnjeval dolžnost duhovnika in v nekem oziru tudi škofa — v službi Kristusa, da bi bil večno z njim« (In Ev. Ioa., tract. 51. n. 13).

V pospeševanju tega laičnega sodelovanja pri apostolatu, ki je v današnjem času tako važno, pa posebne naloge čakajo družino, ker upravi duh družine odločilno vpliva na mlajši rod. Ako bo na domačem ognjišču gorel sveti plamen krščanske vere in bodo starši oblikovali življenje svojih otrok po veri, bo brez dvoma tudi mladina rada in z veseljem priznavala Kristusu njegove vladarske pravice in se bo pogumno in junaško uprla vsem, ki bi Ga hoteli izgnati iz družbe in mu bogokletno vzeti njegove pravice. Kadar se cerkve zapirajo, kadar križ mečejo iz šol in učilnic, ostane kot po previdnosti božji družina zadnje in v nekem oziru nedotakljivo zatočišče krščanskega življenja. In neprestano se zahvaljujemo Bogu, ko vidimo toliko družin, ki verno izpolnjujejo to svoje poslanstvo in kljubujejo napadom in žrtvam. Tudi v tistih pokrajinah, kjer je vera v Kristusa združena s trpljenjem in preganjanjem, velike množice mladeničev in mladenk vztrajajo ob prestolu Odrašenikovem in to tako mirno in odločno, da vzbujajo spomin na svetle zgledе mučencev. Če bi bila Cerkvi, učiteljici pravice in ljubezni, povsod dana tista možnost delovanja, do katere ima v moči božjega naročila sveto in nesporno pravico — kakšni veletoki milosti bi se razlili čez svet, kakšna luč bi obsevala duhove, kakšen red bi vzniknil v družbi, kakšne dragocene in nenadomestljive sile bi pospeševale blaginjo človeštva! Koliko bridkih razočaranj bi bilo prihranjenih, kakšen spokojen mir bi nastal, če bi se družabne in mednarodne sile, ki si prizadevajo ustanoviti mir, v boju proti zasebnemu in skupnemu samoljubju dale voditi po neizčrpnih smernicah evangelija.

Med zakoni, ki urejajo življenje vernikov, in zahtevami prave človečnosti, ni nobenega nasprotja, temveč se skladajo in drug drugega podpirajo. V blagor trpečega, duhovno in materialno tako do tal zrušenega človeštva si ničesar bolj vroče ne želimo kot: da bi sedanja stiska mnogim

in mnogim odprla oči in da bi gledali Kristusa in poslanstvo njegove Cerkve v pravi luči in da bi se vsi, ki imajo oblast v rokah, odločili dati Cerkev prosto pot, da bi mogla delovati med človeštvom in oblikovati rodove po načelih pravice in miru.

To pomirjajoče delo namreč predpostavlja, da se poslanstvo, ki ga je Bog zaupal svoji Cerkvi, ne ustavlja z ovirami, da se njen delokrog ne zožuje in da se množice, zlasti mladina, ne trgajo od njenega blažilnega vpliva. Zato Mi, ki smo na zemlji zastopnik Njega, ki ga je prerok imenoval »K n e z m i r u« (Iz 9, 6) rotimo državnike in vse, ki kakor koli vodijo javno življenje, naj Cerkev vendar uživa vedno in povsod polno svobodo, da bo mogla izpolniti svoje vzgojno delo z oznanjevanjem resnice in opominjevanjem k pravici in da bo mogla z božjo Kristusovo ljubeznijo odtajati srca.

Kakor se Cerkev po eni strani ne more odpovedati izvrševanju tega svojega poslanstva, da doseže svoj končni namen, ki je v božjem naročilu, »da v Kristusu podredi eni glavi vse, kar je v nebesih in kar je na zemlji« (Ef 1, 10), tako po drugi strani tudi današnji čas kaže, da je njeno delo bolj potrebno kot kdaj koli prej, saj skušnja priča, da samo zunanja sredstva, samo človeški ukrepi in poskušanja državnikov ne morejo ublažiti ran, ki mučijo človeštvo.

Mnogi sedaj — pač po žalostnem spoznanju, da zgolj človeški poskusi ne morejo odgnati viharja, ki grozi, da bo zmel civilizacijo v svojih vrtincih — z novim upanjem obračajo poglede k Cerkvi, skali resnice in ljubezni, in k temu prestolu svetega Petra; čutijo, da od tu more priti človeškemu rodu tista skupnost verskega nauka in moralnega zakonika, ki je v prejšnjih časih urejenim in mirnim odnosom med narodi dajalo trdnost in vztrajnost. To je tista skupnost, po kateri žalostno otožno zdihujejo toliki in toliki, ki nosijo odgovornost za usodo narodov, pa dan za dnem okušajo, kako prazna so sredstva, v katera so se nekdanje zanašali; skupnost, pravimo, po kateri hrepene tolike množice Naših sinov in vsak dan molijo za njo (prim. 2 Kor 13, 11); skupnost, ki jo željno pričakujejo toliki plemeniti duhovi, ki sicer niso z Namí, pa so lačni in žejni pravice in miru in dvigajo svoje oči k sedežu svetega Petra, od koder pričakujejo vodstva in sveta.

Priznavajo katoliški Cerkvi, da je ona že skoraj dvajset stoletij opora in trdnost verskega zakona in življenja po njem, da je cerkvena hierarhija v svoji strnjenosti in edinosti z naslednikom svetega Petra nepremakljiva, hierarhija, ki je v oznanjevanju evangeljskega nauka, v vodstvu duš in delu za njihovo posvečenje širokogrudno in materinsko prizanesljiva do vseh, obenem pa stoji trdno na svojem mestu, tudi kadar je treba za ceno trpljenja in mučnikov reči: Ni ti dovoljeno!

Pa vendar, častiti bratje, nauk Kristusov, ki edini more človeka postaviti na zdrave temelje vere, ki razumu na široko odpre razgled, ki čudovito omeči srce in edini more dati uspešno zdravilo današnjim morečim stiskam, prav tako pa delo Cerkve, ki oznanja ta nauk, ga širi po vsem svetu in po njegovih zapovedih oblikuje duše — vse to je bilo že nešteto-krat predmet strupenih sumničenj, češ, da izpodjeda temelje svetne oblasti in si prisvaja njene pravice.

Proti takim sumničenjem Mi z apostolsko iskrenostjo izjavljamo — in vse obdržimo, kar je Naš prednik častnega spomina Pij XI. učil o oblasti Kristusa Kralja in njegove Cerkve v svoji okrožnici »Q u a s p r i m a s«

z dne 11. decembra 1925 —, da so Cerkvi taki nameni popolnoma tuji. Cerkev odpira svoje materinske roke človeštvu, ne da bi mu gospodovala, ampak da mu služi. Cerkev niti ne skuša, da bi nadomestila ostale zakonite oblasti na njim lastnem področju, ampak jim nudi svojo pomoč prav po zgledu in v duhu svojega božjega Ustanovitelja, »ki je hodil od kraja do kraja in delil dobrote« (Apd 10, 38).

Cerkev oznanja in uči pokorščino in spoštovanje do svetne oblasti, ki ima v Bogu svoj vzvišeni izvor, in se pri tem ravna po nauku božjega Učenika, ki je dejal: »Dajte cesarju, kar je cesarjevega« (Mt 22, 21). Nima osvajalnih nakan in v obredih prepeva: »Kdor deli neminljivo, ne ropa minljivega« (Iz himne praznika sv. Treh kraljev). Ne duši podjetnosti, ampak jo dviga k vsemu, kar je veliko in plemenito, in oblikuje značaje, ki ne preslišijo vesti. Ona, ki goji kulturo med narodi, tudi svetnega napredka ni zanemarljiva, ampak se ga kot mati ponosno veseli. Angeli, ki so plavali nad zibelko učlovečene Besede, so na čudovit način razglasili namen njenega dela, ko so peli: »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so blage volje« (Lk 2, 14). Ta mir, ki ga svet ne more dati, je isti božji Odrešenik kot sveto dediščino zapustil svojim učencem: »Mir vam zapustim, svoj mir vam dam« (Jan 14, 27); in tako so ga prejeli milijoni in milijoni, ki so se z vsem srcem oklenili Kristusovega nauka, obseženega v njegovi dvojni zapovedi o ljubezni do Boga in do bližnjega — prejeli so ga, še ga prejemajo in ga še bodo. Zgodovina — ki jo je največji rimski govornik modro imenoval »učiteljico življenja« (Cic., Orat. 1—9, 4) — skoro dveh tisočletij dokazuje, kako bridko resnična je beseda svetega pisma, ko pravi, da ne bo užival miru, kdor se Bogu ustavlja (prim. Job 9, 4). Kajti edino Kristus je tisti »vogelni kamen« (Ef 2, 20), na katerem človek in družba moreta obstati in se rešiti.

Na tem vogelnem kamnu je zgrajena Cerkev, zato je sovražne sile nikdar ne bodo zrušile: »peklena vrata je ne bodo premagala« (Mt 16, 18); ob notranjih in zunanjih bojih le raste v moči in si množi vence svojih slavnih zmag. Nasprotno pa je vsaka zgradba, ki ni zidana na trdnem temelju Kristusovega nauka, položena na mehek pesek in se bo kmalu žalostno podrla (prim. Mt 7, 26—27).

* * *

Častiti bratje! Čas, v katerem vam pošiljamo to našo prvo okrožnico, je v marsikaterem oziru zares »urama« (prim. Lk 22, 53), ko zli duh sile in razprtije kot iz okrvavljene čaše siplje preko človeštva brezdanje trpljenje in neskončno žalost. Ali je morda potrebno, zagotavljati vam, da je Naše očetovsko srce v trpljenju in sočutni ljubezni z vsemi sinovi, zlasti s tistimi, ki so potrti, v stiskah in preganjani. Narodi, ki jih je zajel usoden vrvež vojne, so morda še le »na začetku bolečin« (Mt 24, 8), pa že vlada v tisočeri in tisočeri družinah smrt in obup, jok in revščina. Kri nešteti človeških bitij, tudi nevojakov, se v pretresljivi tožbi dviga zlasti nad enim narodom, nad poljsko državo, ki si je z verno zvestobo do Cerkve in s svojimi zaslugami za obrambo krščanske civilizacije, kar vse je neizbrisljivo vpisano v listih zgodovine, po vsem svetu pridobila pravico do človečanskega in bratskega sočutja; v zaupanju v mogočno pomoč De-

vice Bogorodice »Pomočnice kristjanov« željno pričakuje dneva, ko bo po načelih pravice in pravega miru znova vstala.

Ko še nismo izgubili vsakega upanja, nas je bilo groza tega, kar se je nedavno zgodilo in se še dogaja, in smo vse storili in vse poskusili, kar nam je narekovala Naša apostolska služba in kar smo z Nam danimi sredstvi mogli, da zadržimo poseg po orožju in da se ne zapro vsa vrata za pogajanja, ki bi bila častna za obe strani. V prepričanju, da bodo orožju na eni strani odgovorile oborožene moči na drugi, smo smatrali, da Nam naša apostolska služba in krščanska ljubezen sveto ukazuje zastaviti vse sile, da krščanstvu in vsemu človeštvu prihranimo grozote svetovnega spopada, čeprav je bilo nevarno, da Naši čisti nameni in iskreni nasveti ne bodo prav sprejeti. In naši opomini so naleteli na dvorljivo poslušanje, izpolnitve pa niso bili deležni. In ko Naše očetovsko srce v žalosti in skrbah gleda vse to, Nam stopa pred oči podoba božjega Pastirja in zdi se Nam, da bi morali v Njegovem imenu svetu ponoviti tožbo: »O, da bi bil spoznal... kaj ti je v mir! Tako pa je skrito pred tvojimi očmi« (Lk 19, 42).

Sredi tega sveta, ki je danes kričeče nasprotje Kristusovega miru v kraljestvu Kristusovem, je mati Cerkev s svojimi verniki v takih preizkušnjah, da ji v njeni zgodovini, polni borb in trpljenja, težko najdemo enakih. Toda kdor je trden v veri in mogočnega srca, ve, da Kristus Kralj ni nikdar tako blizu kot v urah preizkušnje, ki same po sebi terjajo močno vero. Nevesta Kristusa stopa težkim nevihtam naproti — z ranjenim srcem zaradi velikega trpljenja in bolečin tolikih svojih sinov, toda neustrašena in s trdno vero, da se bodo obljube Gospodove izpolnile. In ve: ko bo človeštvo, upehano od zablod, okusilo grenke sadove mržnje in sile, bosta resnica, ki jo Cerkev oznanja, in ljubezen, ki jo uči in v delih izkazuje, dva nenadomestljiva svetovalca in sodelavca vsem, ki bodo v iskrenem hotenju gradili nov svet na pravici in ljubezni.

Medtem pa, častiti bratje, mora svet in zlasti tisti, ki jih je zadela nesrečna vojna, vedeti, da zapoved krščanske ljubezni, ki je srčika Kristusovega kraljestva, ni prazen zvok, ampak je tudi danes živa resničnost. Krščanski ljubezni se v vseh njenih oblikah odpira nepregledno polje. Trdno zaupamo, da se bodo vsi Naši sinovi, zlasti tisti, ki jih bič vojne ni dosegel, po zgledu božjega Samarijana spomnili vseh, ki so postali žrtev vojne in imajo pravico do usmiljenja in pomoči.

Katoliška Cerkev, mesto božje, »ki ima resnico za kralja, ljubezen za zakon in večnost za mero« (S. Aug., Ep. CXXXVIII ad Marcellinum, c. 3 n. 17), ki brez zmote, brez najmanjše okrnitve oznanja Kristusovo resnico in z materinsko gorečnostjo deluje po Kristusovi ljubezni, stoji nad vrtincem zmot in strasti in čaka trenutka, ko bo Kristus Kralj z vsemogočno roko umiril vihar in razkropil duhove razprtije, ki so ta vihar dvignile. Mi pa bomo, opiraje se na tiste odlične državnike, ki so si pred izbruhom vojne plemenito prizadevali, da bi odvrnili od narodov tako strašno šibo, tudi nadalje vse storili, kar je v Naši moči, da čimprej napoči tisti dan, ko bo golob miru na tej v potopu nesloge toneči zemlji našel varno mesto kamor bo položil svojo nogo; zanašajoč se pri tem tudi na milijone in milijone iz vseh narodov in vseh stanov, ki vpijejo ne samo po pravici, ampak tudi po ljubezni in usmiljenju,

predvsem pa zaupajoč na vsemogočnega Boga, h kateremu se dan za dnem obračamo s prošnjo: »Pod senco tvojih kril pribežim, da mine hudobija« (Ps 56, 2).

Bog premore vse: v svojih rokah drži srečo in usodo narodov in tudi človeške načrte in ko človek obrača, Bog obrne. Tudi zapreke so njegovi vsemogočnosti sredstva, s katerimi vodi dejanje in nehanje sveta, vodi razum in svobodno voljo k svojim visokim namenom.

Zato, častiti bratje, molite! Molite brez prestanka, molite zlasti, ko darujete sveto daritev ljubezni. Molite vi, ki vam duhovniški poklic danes nalaga težke, pogostokrat mučeniške žrtve: molite vi, trpeči in jokajoči adje Cerkve, da kmalu pride Kristus in vas potolaži in vam olajša bolest. In ne pozabite s pravim duhom premagovanja in vrednimi deli pokore vaših prošenj še bolj priljubiti pred Njim, ki »vzdigne vse, ki so padli, in pomaga na noge vsem, ki so se zgrudili« (Ps 144, 14), da bi po svojem usmiljenju skrajšal dneve preizkušnje in bi se uresničila beseda psalmistova: »V pili so h Gospodu v svojih stiskah in otel jih je iz njihovih nadlog« (Ps 106, 13).

In vi, nedolžne trume otrok, ki ste Kristusu tako ljubi in dragi, ko prejemate Kruh življenja, povzdignite vaše preproste in čiste prošnje in jih združite s prošnjami vse Cerkve. Nedolžnih povzdignjenih rok Srce Jezusovo, ki vas tako goreče ljubi, ne zavrne. Molite vsi, »molite ne prenehoma« (1 Tes 5, 17).

Tako boste izpolnili veliko zapoved božjega Učenika, najsvetejšo oporo njegovega Srca, »da bodo vsi eno« (Jan 17, 21); da bodo vsi živeli v tej edinosti vere in ljubezni, po kateri bo svet spoznal moč Kristusovega odrešenja in veličino njegove Cerkve.

Prva Cerkev je razumela in izpolnjevala to božjo zapoved in jo je izrazila v čudovito lepi molitvi; pridružite se ji z istimi čustvi, ki so tako primerna stiskam našega časa:

»Spomni se, Gospod, svoje Cerkve, reši jo vsega hudega, dopolni jo v svoji ljubezni, posveti jo in združi jo izpod vseh strani neba v tvoje kraljestvo, ki si ga ji pripravil; ker tvoja je moč in slava na vse veke« (Doctrina Apost., c. 10).

Končno Vam v trdnem zaupanju, da bo Bog, začetnik in ljubitelj miru, uslišal ponižne prošnje svoje Cerkve, z očetovskim srcem in v dokaz Naše naklonjenosti podeljujemo apostolski blagoslov, ki naj bo porok za nebeške darove.

V Castelgandolfo pri Rimu, 20. oktobra 1939,

v prvem letu Našega papeževanja

PAPEŽ PIJ XII.

Opomba: Okrožnica je izšla v AAS, 1939, št. 13, v latinskem, italijanskem, francoskem, španskem, angleškem in nemškem jeziku. Zgornji prevod je prirejen po »Slovincu« od 7., 8., 9., 10. in 11. novembra 1939.

Quaestiones theologicae 1940.

1. Cur Spiritus Sanctus nominetur anima Ecclesiae Christi.

2. Dolžnosti delodajalca do delavca na podlagi papeških okrožnic »Rerum novarum« in »Quadragesimo anno«.

3.

Vprašanjí za pastoralne konference 1940.

1. Kako se na podlagi resolucij kongresa Kristusa Kralja z versko obnovo uspešno upreti brezbožništvu, ki se zavrača v papeški okrožnici »Divini Redemptoris«?

(Okrožnica Pija XI. »Divini Redemptoris« se nahaja v Oglasniku Lavantinske škofije, 1937, V, str. 65 do 86. Splošna načela in smernice kongresa Kristusa Kralja se nahajajo v istem Oglasniku 1939, X, str. 72 sl., in v listu »Božji vrelci« 1939, zvezek 12., str. 233 do 238).

2. Ljudski misijon v župniji.

Izkustva od zadnjega sv. misijona v župniji in predlogi, kako izpopolniti uspeh misijona v župniji.

Rešitev vprašanja, ki bi ga naj izdelali zlasti gg. župniki in drugi samostojni dušni pastirji, naj obsega sledeče točke:

1. Cerkveno zapoved prirediti sv. misijon (kan. 1349 cerkvenega zakonika, Lavantinska škofijska sinoda, 1896, cap. XII, str. 321 do 325, Oglasnik Lavantinske škofije, 1925, zv. III, str. 13).

2. Pripravo župnije na sv. misijon.

3. Ali je adventni in postni čas za sv. misijon res najprikladnejši?

4. Delo dušnega pastirja med sv. misijonom.

5. Konkretne namene sv. misijona.

6. Kako kriti stroške sv. misijona?

7. Delo dušnega pastirja po sv. misijonu.

4.

Triletni in župnijski izpit v letu 1940.

Določijo se naslednje discipline in naslednji traktati:

I. Za triletni izpit.

Dogmatika. a) Osnovno bogoslovje: De facto revelationis. De argumentis internis et externis pro veritate religionis christianae. Kristusova Cerkev je hierarhična družba. Cerkev mistično telo Kristusovo. Nauk pravoslavnega bogoslovja o mističnem telesu Kristusovem. Nauk o papeževem prvenstvu. Svojstva in znaki Cerkve. Edinstvo kot svojstvo in znak Cerkve. Izvrševanje cerkvenega učiteljstva.

b) Specialna dogmatika: De Deo relevante. Christologia. De gratia actuali. De sacramentis in genere.

Triletni izpit se bo vršil dne 19. septembra 1940, z začetkom ob 9. uri (za letnik 1937) in dne 26. septembra 1940, z začetkom ob 9. uri (za let-

nika 1938 in 1939) v avli kn.-šk. duhovniškega semenišča v Mariboru in je obvezen za vse duhovnike, ki so po končanih bogoslovnih študijah v letih 1937, 1938 in 1939 stopili v dušno pastirstvo (glej Lav. škofije uradni list 1919, str. 25 in nasl.). Kandidati triletnih izpitov so za tekoče leto oproščeni reševanja teoloških vprašanj.

O triletnih izpitih bodo dobili izprašani koncem triletnja izpričevala, katera bodo morali v smislu kan. 130, § 2, C. J. C. prilagati svojim prošnjam za cerkvene službe.

II. Za župnijski izpit.

1. Eksegeza: Mat. 6, 16—21; 9, 18—26; 17, 1—9; 20, 1—16; 21, 1—9; Gal. 3, 15—22; 4, 1—7; 4, 22—31; 5, 19—26; 6, 1—10; Ef. 3, 8—19; 4, 1—6; 4, 23—28; 6, 10—17; 5, 1—9.

2. Dogmatika: Christologia. De gratia actuali. De sacramentis in genere; in specie de sacramentis Baptismi, Confirmationis, Ordinis et Extremae Unctionis.

3. Moralno bogoslovje: De praeceptis decalogi.

4. Cerkevno pravo: Ius matrimoniale. Uprava cerkvenega premoženja.

5. Pastoralno bogoslovje: Zakrament sv. Rešnjega Telesa in sv. pokore. Hodegetika. Župnijska pisarna. Homiletika: Predloži se izgotovljena pridiga za 22. pobinkošno nedeljo. Naravna in nadnaravna bogopodobnost. Spored pridige in vire je treba označiti na prvi strani rokopisa. Katehetika: Vpošlje se naj spisana kateheza za višjo stopnjo ljudske šole: O krepostih vobče. (Katoliški katekizem, vpr. 285 do 288.) Čas za pridigo in katehezo je 20 minut.

6. Liturgika: Uvod in pripombe v direktoriju za leto 1940.

Župnijski izpit se bo kakor v minulem letu vršil le enkrat, in sicer dne 9. in 10. oktobra 1940, z začetkom ob 8. uri v kn.-šk. duhovniškem semenišču v Mariboru. Prošnje za pripust k župnijskemu izpitu je treba 14 dni pred rokom s priloženo pridigo in katehezo poslati po pristojnem dekanijskem uradu kn.-šk. ordinariatu (Lav. sinoda 1900, str. 563 in nasl.).

Pripombe.

Triletni izpit se polaga ustno ali pismeno.

Župnijski izpit se polaga kakor sledi:

1. Pismeno: Eksegeza in kateheza.

2. Ustno: Dogmatika, pastoralno bogoslovje in liturgika. Del pridige se predava.

3. Pismeno in ustno: Cerkevno pravo in moralno bogoslovje. Pismeni izpit dne

9. oktobra 1940 predpoldne in popoldne (začetek ob 14. uri) bo reševal le praktične primere.

5.

O poslovanju s kolki.

Nekateri župniki so v tem oziru uvedli sledečo prakso: kadar potrebujejo kak matični izpisek iz druge škofije, pošljejo obenem z uradno vlogo župnijskemu uradu druge škofije mesto denarja kolke za takso in pisarniško pristojbino.

Glasom čl. 8. Pravilnika oskrbujejo s kolki škofijski ordinariati vse podrejene urade in zavode, telesa in šole, ker gredo vse plačane takse na ozemlju posamezne škofije v korist te škofije. Kdor tedaj prejema kolke iz druge škofije, oškoduje s tem škofijo, v kateri uraduje.

Radi tega je poslovni odbor škofijskih konferenc na predlog Centralnega urada z odlokom z dne 28. oktobra 1939 prepovedal selitev kolkov iz ene škofije v drugo ter je odredil:

»Kadar naročajo župnijski uradi iz drugih škofij matične izpiske itd. in obenem z dopisom pošljejo tudi predpisane kolke, se jim morajo ti kolki obenem z rešitvijo vrniti,olkovanje pa se mora izvršiti iz lastne zaloge.«

Da se prepreči druga praksa, ki je nasprotna t. št. 1 Pravilnika, da namreč župnijski uradi v imenu strank naročajo pri drugih župnijskih uradih matične izpiske, a svojega tozadevnega dopisa ne kolkujejo s kolkom za 10 din, je isti poslovni odbor v zgoraj navedenem odloku odredil sledeče:

»Treba se je točno držati pojasnil k Pravilniku k t. št. 1 z dne 30. januarja 1939 (glej Oglasnik 1939, str. 33), po katerih se mora plačati taksa za prošnjo, kadar je župnik ne rešuje v lastnem delokrogu. Kadar mora tedaj zasebno prošnjo poslati drugemu župnijskemu uradu v rešitev, mora ustno prošnjo vzeti na zapisnik in ga taksirati po t. št. 1.«

6.

Kolkovanje prilog k cerkvenim računom.

Priloge k cerkvenim računom, ki se predlagajo v pregled škofijskemu ordinariatu (ne nadarbinski računi) se morajo kolkovati takole:

Potrdila (pobotnice), s katerimi se potrjuje prejem vsote iz cerkvene blagajne, se kolkujejo po t. št. 38 Pravilnika z državnim in cerkvenim kolkom.

Računi (trgovcev, obrtnikov itd.) se kolkujejo samo z državnim kolkom. Glej Oglasnik, 1939, III, str. 34, t. 10.

Kolkovanje potrdil (pobotnic):

Državna taksa (zakon o taksah, t. št. 33) znaša $\frac{1}{2}$ % od skupne vsote.

Cerkvena taksa (t. št. 38): do 100 din 0.25 din, od 100 do 500 din 0.50 din, od 500 do 1000 din 1 din, čez 1000 din še 2 din od tisoč.

Kolkovanje računov, not itd.:

Samo državna taksa (zakon o taksah t. št. 34): na vsoto do 50 din takse prosto, od 50 din do 100 din 1 din, od 100 din do 500 din 2 din, od 500 do 1000 din 3 din, preko 1000 din 5 din.

7.

Navodila glede opazovanja in javljanja nevarnosti v slučaju napadov sovražnih letal.

Kraljevska banska uprava dravske banovine v Ljubljani je dne 5. decembra 1939, Pov. II/4, št. 8605/4, semkaj poslala sledečo odredbo:

»V smislu čl. 12, točka 2a uredbe o zaščiti pred napadi iz zraka z dne 13. aprila t. l., Službeni list št. 195/36, je treba določiti znake, s kate-

rimi se daje oblastvom in prebivalstvu na znanje, da preti napad sovražnih letal.

V tem pogledu se je vršil dne 2. t. m. pri kraljevski banski upravi razgovor interesiranih oblastev, na katerem so se sprejeli kot primerni sledeči znaki za nevarnost, oz. za prestanek nevarnosti:

1. Za znak preteče nevarnosti:

a) V krajih, kjer so na razpolago samo cerkveni zvonovi, naj se z njimi dve minuti s prekinitvami močno zvoni, event. na način »plat zvon na bje«.

b) V krajih, kjer so na razpolago tudi sirene, se daje znak z dve minuti trajajočim tuljenjem, in sicer z nekaj prekinitvami na minuto (okoli 6—10).

c) V krajih, kjer so na razpolago topovi, se odda nekaj topovskih strellov, in sicer naglo zaporedoma.

Znak za nevarnost povzamejo takoj tudi vse posebne železniške naprave.

2. Kot znak, da je nevarnost sovražnih letal minula, je bilo dogovorjeno sledeče:

a) V krajih, kjer so na razpolago cerkveni zvonovi, se izvede dve minuti trajajoče neprekinjeno potrkavanje zvonov.

b) V krajih, kjer so na razpolago tovarniške ali druge sirene, se izvede dveminutno neprekinjeno tuljenje.

Dušni pastirji naj povsod dovolijo zgoraj označeno uporabo cerkvenih zvonov v primeru letalskih napadov v vojni in ob vežbah in se ravna po teh navodilih.

8.

Sveta olja.

se bodo delila na Veliki četrtek v škofijski pisarni. Posodice naj bodo skrbno osnažene.

9.

Cena uradnih tiskovin.

Cena za Oglasnik lav. škofije za leto 1940 je 50 din, za direktorij 25 din. Gg. dekani naj naročnino v kratkem zberejo in semkaj nakažejo, ravno tako zaostanke prejšnjih let.

10.

Mašne intencije.

Kdor ima kaj mašnih intencij odveč, naj jih nakaže škofijskemu ordinariatu, kjer je veliko povpraševanje po njih.

11.

Misijonske zbirke.

Župnijski, oziroma dekanijski uradi, ki še niso sem vposlali misijonskih zbirk iz leta 1939, naj to čimprej storijo. Kot zbirka za 1939 se bo knjižil denar, ki bo semkaj dospel do 31. januarja t. l.

Obenem se opozarja, naj se poravna dolg za misijonske tiskovine iz leta 1939. Na položnici naj bo točno označen namen pošiljatve.

12.

Objave.

Išče se: 1. Roj. list Hostinger Helene, roj. okrog l. 1836. — 2. Roj. list Gilg Jere, roj. okrog l. 1809. — 3. Mrtv. list Kolletnig Antona in njegove žene Jere, umrla med l. 1860—1875. — 4. Por. list Fachinelli Dominika in Ivane r. Rotsteiner, por. okrog l. 1850, in krstna lista obeh, roj. okrog l. 1830.

Karitativna zveza v Mariboru je obvestila tukajšnji ordinariat, da nekateri župnijski uradi navzlic prošnjam in opozorilom zaostajajo z vpošiljanjem potrdil o razdelitvi podpor, ki so jih prejeli od Karitativne zveze za župnijske reveže.

Prizadetim župnijskim uradom se v zvezi s tuuradno objavo v »Oglasniku« 1938, IV, stran 43, naroča, da pošiljajo predmetna potrdila brez zavlačevanja do določenega termina Karitativni zvezi v Mariboru.

13.

Slovstvo.

Ti i on, Ti i ona, ti dve znameniti knjigi jezuita Hardy Schilgena, ki sta dosedaj prevedeni na deset jezikov (slovenski prevod se pripravlja), sta izšli v hrvatskem prevodu; oskrbel ga je msgr. dr. Milan Beluhan, kanonik in generalni duhovni vodja Križarjev v Zagrebu. Cena: broš. izvod 20 din, vez. 30 din. Knjigi se naročata v knjigarnah in pri izdajatelju: župni urad sv. Marije, Zagreb, Kaptol 3.

Knjigi, ki obravnavata, kakšno naj bo pravilno razmerje fanta do dekleta, uživata svetovni sloves. Hrvatska izdaja bo dobro služila tudi našim vzgojiteljem mladine.

Indijska knjižnica: zvezek 15: **Indijska modrost**, zvezek 16: **Roža z indijskih poljan**, oboje spisal Anton Vizjak D. J., bengalski misijonar, 1939, izdaja Bengalski misijon D. J., Ljubljana, Zrinjskega cesta 9, izhaja četrtletno, letna naročnina 10 din, posamezni zvezek 3 din.

Lavantinski knezoškofijski ordinariat

v Mariboru, dne 18. januarja 1940.